

Tiivistelmän kirjoittaja: Tuuli Vilhunen

Kehittämishanke lapsen osallisuuden vahvistamiseksi ryhmätoiminnassa

Kuntoutussäätiö kehittää lapsen osallisuuden arviointia ja menetelmiä STEA-rahoitteisessa Lapset on tärkeitä -hankkeessa vuosina 2022–2024. Lapset on tärkeitä -hanke on monitoimijainen yhteiskehittämishanke, jossa vahvistetaan pitkäaikaissairaiden ja vammaisten lasten osallisuutta ja osallisuuden arviointia. Hankkeen hallinnoivana tahona on Munuais- ja maksaliitto.

Hankkeen suunnittelusta saakka mukana on ollut monitoimijainen verkosto. Siihen kuuluu lukuisia lasten kanssa toimivia järjestöjä ja muita tahoja, joilla on pitkäaikainen kokemus lasten ryhmä- ja kurssitoiminnasta, asiantuntijoita STM:n lapsistrategiatyöstä, lapsen osallisuuden tutkija Anu Kinnunen sekä Kuntoutussäätiön asiantuntijoita osallisuuden ja arvioinnin näkökulmia kehittämään. Kattavan osaamisen lasten kanssa tehtävästä kehittämistyöstä ovat hankkeelle tuoneet erityisesti Munuais- ja maksaliiton sekä Tatu ry:n asiantuntijat, joilla on taustallaan pitkät työurat pitkäaikaissairaiden ja vammaisten kanssa toimimisesta erityisesti järjestösektorilla.

Hanke on vielä alussa, mutta yhteiskehittäminen on käynnistynyt hienosti. Lapsilähtöisen osallisuuden kehittämisessä on lähdetty liikkeelle siitä, että siinä tuodaan lasten tapa olla ja leikkiä lähelle aikuisten ja asiantuntijatyön maailmaa. Lapsilähtöisyyttä hankkeessa edesauttaa lasten ohjausryhmä, josta on kerätty tietoa osallisuuden kokemuksista ja tarpeista, sekä lasten kehittämät hahmot, jotka kulkevat hankkeen matkassa. Lapset myös kehittivät hankkeelle uuden lapsilähtöisen nimen – **Lapset on tärkeitä**.

Kuunteleminen, luovuus, leikki ja toisten näkökulmien kunnioittaminen ovat olleet yhteiskehittämisen keskiössä: on luotu luottamuksellinen ilmapiiri, jossa voidaan jakaa haastavia ja mieltä pohdituttavia asioita. Kun kuunnellaan ihan oikeasti, ollaan aitoja ja ihmetteleviä, saadaan parhaat oivallukset ja voidaan tarvittaessa myös muuttaa suuntaa.

Nämä osallisuuden palaset on tuotu tiiviisti osaksi kehittämistyötä, jonka tuloksia voidaan jo nyt nähdä. Järjestöt ja muut hankkeeseen osallistuvat tahot ovat avoimesti jakaneet tietoaan ja taitojaan lasten osallisuuden toteutumisesta ja sen arvioinnista. Näiden tietojen avulla päästään käsiksi niihin haasteisiin, jotka estävät osallisuutta ja kuulaan niistä toimintavoista, jotka edistävät sitä erityisen hyvin. Näin saadaan tietoa, mitkä ovat aidot kehittämisen lähtökohdat ja tarpeita voidaan tunnistaa laajasti.

Kehittämisen tueksi Kuntoutussäätiö toteutti kartoituksen (syksy 2022) ja sen tuloksia käsiteltiin kahdessa kehittämistyöpajassa. Seuraavassa on poimittu muutamia keskeisiä kartoituksen (N = 17)

tuloksia sekä näkökulmia kehittämispajoissa (2 kpl) käydyistä keskusteluista. Vuorovaikutus ja keskustelu kartoituksen tuloksista on lisännyt hankkeen toteuttajien ymmärrystä siitä, miten osallisuus ja sen arviointi käytännön tasolla toteutuvat ja näkyvät hankkeen toimijoiden lapsiryhmissä. Seuraavassa vaiheessa pilotoidaan osallisuuden menetelmiä lapsiryhmissä ja kerätään pilottiin osallistuvien lapsiryhmien kokemuksia osallisuudesta.

Keskeisimmät tulokset

1. Kartoitukseen vastasi useita eri pitkäaikaissairaiden ja vammaisten lasten kanssa toimivia järjestötoimijoita ja kuntatoimijoita.
2. Vastaajat edustavat monipuolisesti erilaisia rooleja lasten ryhmä- ja kurssitoimintaan liittyen (lasten toiminnan ohjaaminen, arviointi, johtaminen).
3. Lapsen osallisuus toteutuu jo nyt ryhmätoiminnassa melko hyvin tai osittain erinomaisesti. Kuitenkin erityisesti vertaistukeen, vuorovaikutukseen, suunnitteluun ja lasten päätöksenteko-osallisuuteen tarvitaan lisää työkaluja.
4. Osallisuuden esteitä ovat erityisesti kiire, tilat ja liian aikuiskeskeinen ajattelu.
5. Menetelmiä tarvitaan hyvin monipuolisesti eri osallisuuden tasoille ja alueille: ideointiin, suunnitteluun, toimintaosallisuuteen, päätöksentekoon, sosiaaliseen osallisuuteen (vertaistuki), yleisesti vuorovaikutukseen ja arviointiosallisuuteen. Vaikka osallisuus kyselyvastausten mukaan toteutuu hyvin, käytännön tasolla kehittämispajoissa on kuitenkin tunnistettu haasteita esimerkiksi siinä, miten kaikki lapset pystyvät vaikuttamaan toimintaan ja miten heille löydetään sopivia keinoja osallisuuden toteutumiseen.
6. Arviointiosaaminen on pääosin hyvällä tasolla, mutta osallisuuden mittareiden kehittämistä tarvitaan. Osallisuuden mittareiden soveltaminen osaksi lasten maailmaa, eli leikkiä ja tarinallisuutta, vaatii kehittämistä. Myös isojen ryhmien arviointiin tarvitaan sellaisia työkaluja, joiden avulla tietoa on mahdollista kerätä käytettävissä oleviin resursseihin nähden tarpeeksi yksilöllisesti. Lisäksi tällaisen arviointitiedon vieminen sopivaan muotoon toiminnan kehittämistä ja rahoittajaa varten, vaatii yhteistä työskentelyä hankkeen aikana. Nämä ovat kartoituksen ja kehittämistyöskentelyssä havaittuja arviointiin liittyviä haasteita, joita lähdetään ratkaisemaan pilotointivaiheessa.

Lisätietoja

Tuuli Vilhunen

tutkija, Lapset on tärkeitä -hanke
Kuntoutussäätiö
tuuli.vilhunen@kuntoutussaatio.fi

Timo Rautiainen

hankepääällikkö, Lapset on tärkeitä -hanke
Munuais- ja maksaliitto
timo.rautiainen@muma.fi

Tiivistelmät osoitteessa: yhteisomedia.fi/tutkittua-tietoa/